

16. Карпа І. Супермаркет самотності. Перламутрове порно / Ірена Карпа // Супермаркет самотності. Перламутрове порно. – Х. : Книжковий клуб „Клуб сімейного дозвілля”, 2008. – С. 3-199.
17. Кон И. С. Социология личности / И. С. Кон. – М. : Просвещение, 1967. – 231 с.
18. Крысин Л. П. Толковый словарь иноязычных слов / Л. П. Крысин. – М. : Эксмо, 2008. – 944 с.
19. Шевченко Л. І. Новий словник іншомовних слів: близько 40 000 сл. і словосполучень / Л. І. Шевченко, О. І. Ніка, О. І. Хом'як, А. А. Дем'янюк. – К. : АРІЙ, 2008. – 672 с.

Natalya Hudyma. The social function of borrowings in depicting the intelligent's language portrait (on the material of ukrainian postmodern prose)

There is an active tendency of differentiation of foreign lexical units according their stylistic functioning in the language of modern prose. The author of the article analyses the functional peculiarities of borrowed lexemes in the intelligent's language in Ukrainian postmodern prose.

Key words: language, borrowing, intelligent, language personality, social function, postmodern prose.

Стаття надійшла до редакції 5.12.2011 р.

УДК 81'255.4:811.112.2+811.161.2

ББК 81.07 (2 Нім.)

Марія Ткачівська (Івано-Франківськ)

**РАДЯНІЗМИ У ТВОРАХ Ю. АНДРУХОВИЧА ТА
ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ПЕРЕКЛАДУ НІМЕЦЬКОЮ
МОВОЮ**

Статтю присвячено дослідженню особливостей відтворення семантико-стилістичних функцій радянзмів у німецькомовних перекладах творів Ю. Андруховича. Проаналізовано способи перекладу радянзмів та труднощі, які виникають в процесі їх відтворення.

Ключові слова: радянзм, транскрипція, транслітерація, відтворення, описовий спосіб, дескриптивна перифраза.

Мова – це жива субстанція, яка має здатність постійно активізуватися, рости, збільшуватися, переміщуватися, мандрувати між територіями і культурами, між різними менталітетами і літературами, перетікати із однієї „посудини” в іншу, із старої – в нову, „затікати” у нові форми і вигини, змішуватися із наявними в ній „субстанціями” або оселятися поруч з ними і жити доти, поки живі її відображення у дзеркалі часу. Проте „посудина” іноді виявляється тимчасовою, або ж старіє і вибуває із вжитку, а її вміст ще залишається на якийсь час у пам’яті простору, в якому вона народилася. Залишаються сліди перетину культур і літератур, які поповнюють одна одну, хоча самі лексеми як одиниці мови, часто стираються у плині часу або змінюють своє попереднє значення. Це характерно не тільки для мови у цілому, але й для окремих її розгалужень, таких як діалектизми, архаїзми, історизми, в тому числі й радянїзми, які ще мають своє застосування у літературі, культурі та пам’яті народу, хоча поступово втрачають свою активність і набувають статусу інертної мовної „маси”, що не здатна самостійно прижитися в умовах нового мовного простору, оскільки відірвалася у часі від предметів, які вона позначає, і перейшла у статус малодіяльного відтворювача віддаленої від активного сприйняття реальності.

Незважаючи на перехід у розряд малоактивної лексики, деяка її частина здатна впродовж тривалого часу, залишаючи за собою статус малопродуктивної, все ж перебувати у статусі «живої» лексичної одиниці, пристосованої до нових мовленевих умов не тільки у своїй, але й в інших мовах, в яких вона прижилася. Німецька мова не залишилася поза процесом наповнення її складу такими лексемами та різними іншомовними запозиченнями, в тому числі росіянізмами і радянїзмами. Короткий екскурс щодо останніх пропонує у своїй праці „Foreign Language Study” Петер Поленц, який зазначає, що число російських запозичень у німецькій стандартній мові зменшилося. Вплив морської торгівлі, яка процвітала у час середньовіччя і охоплювала європейські порти аж до російського Новгороду, як місце перепуття культур та традицій із усієї Європи, спричинила появу таких лексем як *Droschke*, *Steppe*, *Zobel*. У XIX ст. у німецьку мову ввійшли такі літературні запозичення, як: *Wodka*, *Samowar*, *Taiga*, *Balalaika*, *Borschtsch*, які, на думку П. Поленца, зазвичай використовувалися як екзотизми. Згодом у 1917 році

з'явилися радянізми, які відігравали свою роль у політичному житті (Sowjet, Bolschewik, Kolchos(e), Komsomol, Kulak, аж до Glasnost та Perestrojka у 80-ті роки. Радянізми, які використовувалися в НДР, наприклад, Natschalnik, Proпуск; Subbotnik, Druschba, Datsche, використовувалися у Федеративній Республіці Німеччини як екзотизми [10,409].

Вплив російської мови на німецьку був пов'язаний із соціалістичним напрямком розвитку Німецької Демократичної Республіки. В її мові з'явилася значна кількість запозичень, не характерних для ФРН – країни із капіталістичним напрямком розвитку (напр.: Pioniere та ін.), так званих радянізмів.

Радянізми – це лексичні і фразеологічні одиниці, які виникли під час існування Радянського Союзу, складовою частиною якого була Україна. Лексеми із тоталітарного режиму входили до словникового складу не тільки всіх п'ятнадцяти республік, але й інших країн із соціалістичним напрямком розвитку.

Дослідженню радянізмів приділяли увагу такі вчені, як В. Костомаров, Л. Соколов, Е. Кунін, Є. Верещагін, А. Брагіна, Г. Чернов, А. Швейцер, А. Гвоздев, М. Нечипоренко О. Грек, О. Калиновська та ін. Цією проблемою займалися німецькі вчені Петер Браун, Петер фон Поленц, Гунтер Кратцель.

На думку О. Калиновської, не всі радянізми можна трактувати як застарілі або історизми. Частина з них продовжує існувати вже в певній стилістичній трансформації, набуваючи в сучасному мовленні найрізноманітніших додаткових конотацій [5].

Болгарські вчені С. Власов та С. Флорін у праці „Непереводимое в переводе” досить повно розглядають питання радянізмів і пропонують їх наступну класифікацію: 1) Власне радянізми, характерні для Радянського Союзу (рос. *совхоз, неотложка, ЖЭК, целник, стахановец*), відсутні в країні читача; 2) Регіональні радянізми, характерні для більшості колишніх країн соціалістичного напрямку розвитку, які перекладаються зрозумілими для них еквівалентами, здебільшого транскрипцією чи кальками: рос. *субботник, дом культуры*. При перекладі на мови несоціалістичних країн однієї транскрипції буває недостатньо; 3) Інтернаціональні радянізми (*Совет, спутник, большевик*) належать до широко відомих і при їх відтворенні достатньо звичайної транскрипції. Дуже чіткої межі між даними видами радянізмів, а особливо між останніми двома групами провести не

можна, наприклад, *Совет* – як інтернаціональна, так і регіональна реалія, але цей поділ допоможе перекладачеві не упустити в таких випадках деякої градації в підборі способів перекладу [4, 144-145].

Радянізми є неприхованим візерунком іронії у полотні постмодерністської літератури, що отримує нові конотації, які виходять за їх первісне значення. Ними пересіяний кожен твір Ю. Андруховича, що становить непересічну цінність як для читача, так і для історії в цілому. Тому мистецтво відтворення радянізмів та імпліцитності їх іронії створює для перекладача чималих зусиль, особливо тоді, коли вони не належать до інтернаціональних. При цьому недостатньо звужуватися до наявності фонових знань, а концентруватися на аспекті їх представлення, тобто на демонстративній іронізації суспільних процесів, завуальованому і водночас неприхованому зневажанні тоталітарної системи та її героїв, що характерно для української постмодерної прози.

С. Влахов та С. Флорін у вищеназваній праці посилаються на А. Швейцера, який пропонує такі способи відтворення радянізмів як транслітерація і калька (здебільшого супроводжуються пояснювальним коментарем), пояснювальний, описовий та інші види перекладу [4, 143-144].

Найважчими при перекладі радянізмів у творах Ю. Андруховича є власне радянізми, які не мають ідентичного денотата у цільовій мові і можуть бути найчастіше відтворені транскрипцією або транслітерацією чи ситуативним відповідником, а також калькою і дескриптивною перифразою. Так, за допомогою транскрипції + переклад ознаки (в нашому випадку – „rot” – червоний) відтворений радянізм „**червоні чекісти**” (порівняємо: укр.: „..., й тотальними чистками письменницького середовища раних тридцятих **червоними чекістами**,...” [2, 56] – нім.: „..., und den Totalsüberungen der Schriftstellerkreise in den frühen dreißiger Jahren durch **die roten Tschekisten**,...” [9, 77]). При цьому перекладач не вдається до коментаря радянізму, не обов’язково апелюючи до перфектної обізнаності читача в історії комуністичної партії та її служителів, а швидше до досягнення контексту. Крім того, лексема „чекісти” належить до повторюваних і не вимагає щоразового пояснення.

У часи Радянського Союзу значна увага приділялася колегіальності, громадському вихованню і колективній культурі, яка проявлялася організацією різного роду закладів (будинків вчителя, Будинків офіцерів, Будинків залізничників, комунальників і т. ін.), а також проведенням найрізноманітніших заходів, пов'язаних із пропагандою. Радянське *Будинки вчителя*, про який Ю. Андрухович згадує в есе „Мала інтимна урбаністика”, перебуває, як і багато інших, на межі між власне радянськими і регіональними радянськими, які можуть мати відповідні денотати у цільовій мові. Так, у центрі Берліна, неподалік від Александерплац, досі зберігся як „пам'ятник соціалізму НДР” – *das Haus des Lehrers*, зовні оздоблений фресками із соціалістичними мотивами (так звана „Ваучбінде”). Після об'єднання Німеччини *Haus des Lehrers* отримав статус пам'ятки архітектури ФРН, хоча втратив своє первісне значення. (Порівняємо в Ю. Андруховича: укр.: „..., мій авторський вечір у **Будинку вчителя** і те, що на споді” [2, 23] – нім.: „..., *meine Lesung am Abend im „Haus des Lehrers” und alles, was sich daran anschloß*” [8, 135]). Подібну ситуацію простежуємо і під час відтворення радянської відзнаки „Герой праці”, у нашому випадку, „Героїня праці”. Порівняймо, укр.: „Жіночий журнал мав називатися „Радянська жінка”, у ньому писали про **героїнь праці**, багатодітних матерів, ...” [2, 33] – нім.: „Die Frauenzeitschrift mußte „Sowjetische Frau“ heißen, berichtete von **Heldinnen der Arbeit und Müttern mit vielen Kindern**, ...” [9, 141]). Для колишньої НДР як країни із соціалістичним розвитком, були також характерні такі відзнаки, як „Held der Arbeit”, які супроводжувалися грошовими преміями і вважалися одною із найвищих нагород, вручених урядом, яку могли отримати робітники. (Найвищим орденом вважався орден Карла Маркса, який призначався для визначних функціонерів державного апарату, представників іноземних держав та ін. і міг би відповідати по вартості ордену Леніна в Радянському Союзі). „Вростання” таких національних „радянських” у канву мови НДР зумовлена політичним устроєм держави, яка перебрала у своє користування не тільки мовні відповідники, але й самі реалії, які є їх конотативною калькою.

При відтворенні радянського „профспілкового путівки” перекладач вдається до ситуативного відповідника (укр.: „Ось чому такового значення набували **профспілкові путівки** на всілякі літні

курпорти” [2, 31] – нім.: „*Daher erlangten die Reiseschecks der Gewerkschaften in alle möglichen Sommerfrischen eine so große Bedeutung*” [9, 139]). Система профспілкових путівок була широко розповсюджена на території НДР. Такі профспілки (FDGB – Freier deutscher Gewerkschaftsbund), на кшталт радянських, мали у своєму розпорядженні будинки відпочинку, в яких їх члени отримували можливість відпочинку за недорогий кошт. Відповідно, регіональний радянізм *профспілкові путівки* має ситуативний відповідник у мові-реципієнті і не створює для перекладача труднощів.

Радянізм *профспілковий похорон* є виключно власне радянською реалією і відтворюється за допомогою кальки: укр.: *профспілковий похорон* [2, 32] – нім.: *n Gewerkschaftbegräbnis* [9, 140]. Уникаючи коментаря, перекладач покладається на асоціативне мислення читача та самоспійне розгортання малюнку його уяви.

Ідеологія Радянського Союзу передбачала не тільки політичні організації, але й всебічне виховання радянської людини. До цього належали різного роду спортивні гуртки та клуби за інтересами, на які звертає увагу Ю. Андрухович. (Порівняємо: укр.: „... і вільний час громадян на спортивних майданчиках або в клубах за інтересами” [2, 36] – нім.: „... und Freizeit, die Bürger auf Sportplätzen oder in **Hobbykursen** verbringen” [9, 145]). При відтворенні радянізму *клуби за інтересами* перекладач вдається до ситуативного відповідника із англomовним вкрапленням – *Hobbykursen*, що віддаляє читача від існуючого у німецькій мові ситуативного відповідника *Interessengemeinschaften*, тобто клубів за інтересами, які мали місце в НДР при будинках культури (*Kulturhäuser*), і поєднували любителів різних занять, таких, як шахи, шиття, вивчення мов та ін. Оскільки в есеях Ю. Андруховича йдеться про часи соціалістичної доби, переклад „з доби на добу” був би вдалішим. Така реалія (*Interessengemeinschaften*) не стала архаїзмом, а знайшла пристосування до нового часу, дещо змінивши конотацію стосовно соціального та національного навантаження.

У часи СРСР особлива увага приділялася ідеологічній роботі з дітьми, які аж до дорослого віку були заангажовані у строгій порядковості в певні організації: жовтєнята, піонери, комсомольці. Радянська ідеологія передбачала також позаполітичні дитячі об’єднання за інтересами, наприклад, юннати.

Такі власне радянськи складають особливі труднощі для перекладача. (Порівняй: укр. „(а двадцятилітній Артур...був для неї саме хлопчиком...і юннатом водночас...)” [1, 230] – нім.„...der zwanzigjährige Artur ... war für sie Bursche ...und **jugendlicher Enthusiast** in einem gewesen” [7, 210]). Перекладач не відтворює складноскорочену форму реалії, а використовує дескриптивну перифразу, незважаючи на те, що відбувається лексична заміна. Проте семантика реалії не втрачається, адже лексема *юннат* містить у собі як і конотативні ознаки натураліста (*m, Naturalist* – той, хто вивчає живу природу), так і ентузіаста (*m, Enthusiast* – особа, діяльність якої базується на власних інтересах та зацікавленнях). Розгортання скорочення і текстуальне розтлумачення є однією із небагатьох можливостей зберегти адекватність відтворення.

Якщо попередні кальки та ситуативні відповідники були для перекладача результатом прозорості його прискіпливого та рутинного перекладу, то при відтворенні авторських інтенцій на площинах неприхованої іронії, де нема резервних маневрів для відступу від лексеми, у тому числі можливості підсоби́ти коментарем, перекладач вдається до ситуативних відповідників на площині інтуїції: жодне лексикографічне джерело не має таких резервів ні для перекладу, ні для кальок, коли йдеться про збереження авторської конотації. Наприклад, словосполучення *канапки з дустом* – *Sandwiches mit Mottenkugeln*. Маючи в мовному арсеналі потенційно активне словосполучення *belegtes Brot (Brötchen), belegte Schnitte*, яке є ситуативним відповідником до українського, перекладач використовує англійське слово *Sandwiches*. Перебуваючи у рівноцінній площині із лексичним ситуативним відповідником, словосполучення *канапки з дустом* на конотаційному рівні не може накластися на матрицю жодного іншого словосполучення у цільовій мові, оскільки у творі мова йде не про рядове харчування, а про представлення іронії (порівняємо: укр.: „У Львові кажуть, ніби на вернісажі Ю. були *канапки з дустом*” [2, 19] – нім.: „In Lwiv sagt man, ..., auf der Vernissage von X. habe es **Sandwiches mit Mottenkugeln** gegeben, ...” [8, 132]). Перекладач дотримується збереження конотації в реалії *дуст*, що позначає „хімічний препарат у вигляді порошку, що використовується для знищення шкідливих комах” [6, 272], як *Mottenkugel pl*, що дослівно перекладається як нафталінові

кульки, які також використовують для боротьби з комахами і виступає конкурентоспроможним ситуативним відповідником до лексеми *дуст*.

До радянізмів, які продовжують існувати в дещо іншій стилістичній трансформації, але не цілком відмінній від попередньої, належить лексема *культмасовик*, яка в часи Радянського Союзу була позначенням роду занять, часто на „добровільних началах” (порівняй: укр. „Тож знайомий діляга, колишній *культмасовик* з Чортополя, підкинув йому двох місцевих бідолах-спринтзерок...” [1, 119] – нім. „So hatte ich mein Geschäftemacher, denerkannte, einemaliger **Vorsitzende des Organisationskomitees für Massenkultur in Tschortopil, zwei lokale Jammergehörte zugeschanzt...**” [7, 8]). Використовуючи дескриптивну перифразу перекладач дещо досягає адекватності відтворення такої реалії, незважаючи на те, що стрижневим словом в ній є *m*, *Vorsitzende*, але орієнтуючись на масштаби Чортополя, де працівників Будинку культури не так багато, тому й один-єдиний працівник і може бути керівником. Проте у мові НДР існувало кілька лексем, що є ситуативним відповідником до *культмасовик*: *Kulturarbeiter*, *Kulturobmann* (*Kulturobfrau*), які позначали людей, що відповідали на великих підприємствах за культурно-масову роботу, а саме, займалися організацією літературних читань, спільних походів у театр, прийомами гостей та ін. У сучасному мовленні радянізм *культмасовик* частково зберіг конотацію, проте втратив ідеологічно-конотаційну сему, так само, як втратили конотативне співвіднесення із сучасним світом радянізми *піонер*, *ленінець*, *комсомолец*.

У романі „Дванадцять обручів”, перекладеному Сабіною Штьор, Ю. Андрухович послуговується різновидом лексеми *комсомолец* як *комсюк*. Усічення та зменшувальний суфікс *-юк* представляють маловартісного мажора (*Nomenklatura-Söhnchen* – дитини функціонера), яке перекладач графічно відтворює усіченням *Komsomolführ* замість *Komsomolführer* (порівняй: укр. „Вітаю з прибуттям”, – сказала жовта постать чоловічим голосом, за яким раптово прорізався мажор і *комсюк*, громадянськи активний і вічно моложавий...” [1, 1] – нім. „Ich grüße Sie”, – sagte die gelbe Gestalt, hinter der plötzlich das *Nomenklatura-Söhnchen*, der **Komsomolführ** auftauchte, gesellschaftlich aktiv und forever young...” [7, 22]). Якщо демінутивний суфікс *-юк*

вказує на зневажливе і презирливе ставлення до члена „партійного апарату” СРСР, то усічення німецької лексеми не відтворює всієї іронії радянізму, проте демонструє відхилення від літературної норми лексеми мови-оригіналу на морфологічному рівні, і підсилюється дескриптивною перифразою із введенням інтернаціонального радянізму із негативним забарвленням ознаки (а саме, із конотативною семою „сарказм”), наближеним до конотативного забарвлення лексеми *мажор* – *Nomenklatura-Söhnchen*, що не затіює у мові-реципієнті тенденцію, за якою в українських постмодерних творах радянські „апаратчики” та „номенклатурщики” часто є предметом саркастичного обігравання, прихованої і неприхованої іронії та скепсису.

Важливість наявності фонових знань у перекладача простежується при відтворенні реалій зі сфери освіти. (Порівняй: укр. „А в чортонільській **культучилищній** гуртязі спали в одному ліжку Ліля й Марлена” [1, 34] – нім. „Und im Studentenheim der Tschortopiler **Kulturfachschule** schliefen in einem Bett Lili und Marlen” [7, 25]). Професійно-технічне училище (ПТУ) – це поширена за часи Радянського Союзу освітня установа для підготовки на базі восьмирічної та середньої школи кадрів робітничих професій (перукарів, кулінарів та ін.). У наш час більшість українських ПТУ перейменована в ВПТУ, ліцеї та коледжі. Радянізм культучилище відтворений методом субституції, що досягається наявністю повного відповідника в цільовій мові. Проте при відтворенні абрєвіатури *ПТУ* не бачимо потреби в підміні радянізму на реалію мови-реципієнта, чужу для мови-оригіналу. (порівняй: укр. „...ДМБ-84, **ПТУ**-99...Мурманськ-95...” [1, 36] – нім. „ABGÄNGER-84, **ABI** 99, Murmansk-95...” [7, 29-30].). Абрєвіатура *ПТУ* піддається декодуванню як професійно-технічне училище і не є семантичним відповідником до усічення *ABI* (абітура), яке у своїй скороченій формі не піддається декодуванню за літерами, а є розмовним варіантом ядрової лексеми, від якої воно походить (-*n*, *Abitur*), що позначає один із навчальних етапів системи освіти Німеччини. Завершивши його, абітурієнт отримує можливість вступу у вищі навчальні заклади, що не є характерним для ПТУ. Такі лексеми перебувають у різних конотативних площинах і є тільки частковими ситуативними відповідниками, як і позначення їх випускників: *ABI* (абітурієнти) – випускники ПТУ. Позначенню освітнього закла-

ду ПТУ відповідає німецьке *Berufsschule*, учень якого номінується як *Lehrling* (його синонімом виступає акронім *Azubi*), що є ситуативним відповідником до учня ПТУ і не є семантичним відповідником до денотата „абітурієнт”. Оскільки конотація радянзму нічим не впливає на зміст роману і не потребує пояснення, деякий відхід перекладача на користь збереження форми виправдовує запровадження ситуативного відповідника.

Дещо невдалим є введення ситуативного відповідника при відтворенні лексеми *ДМБ* – *ABGÄNGER*. Лексема *ДМБ* належить до армійського жаргону й означає „дембель”, „звільнений у запас”) У мові НДР позначення солдатів *NVA* (*Nationale Volksarmee*) існує денотат *Entlassener*, тобто солдат, який служить останніх півроку. Перехід у статус „*Entlassener*” (у мові НДР – *EK's* – *Entlassungskandidat*), у мові ФРН – *EK*) мав свої традиції і святкувався поза присутності командирів. До такого свята належала покупка стрічки на 150 см, яка починала відлік часу до звільнення, де в перший і в кожен наступний день відстригалася по одному сантиметру. В Радянській армії також відрізали по сантиметру з метрової стрічки, починаючи із сотого дня до наказу про звільнення (Поведінка радянських „дембелів” не цілком відповідала поведінці німецьких солдатів, що завершували службу в армії, але традиції демонстрування вищості стосовно тих, кому ще багато залишилося служити, були подібними. До звичаїв *EK's* належало ставити на 4 хвилини 44 секунди під холодний душ „молодших”, тобто тих, що прослужили тільки півроку чи рік). Відмова у перекладі від абрєвіатури (*ДМБ*) полегшує сприйняття іншомовного тексту, а підміна реалії у мові-реципієнті не стає перепоною для оцінки синтагматичного ряду на позначення армійських випускників та звільнених у запас, а також не складає труднощів для цілісного розуміння канви твору, хоча введення абрєвіатури *EK's* було б повним ситуативним відповідником до абрєвіатури *ДМБ*.

Для вияву чергової іронії у ставленні до КППС, автор роману подає дещо змінене графічне оформлення радянзму на позначення комуністичної партії. (Порівняй: укр. „*В усьому іншому йому велося добре, і як член **капєерєс** він навіть іноді ... сам спускався в долину на збори первинного осередку*” [1;64] – нім. „*In jeder anderen Hinsicht ging es ihm gut, und als Mitglied **der KapedeEsU** stieg er sogar manchmal ...höchst selbst ins Tal hinunter zu den Versammlungen eines Ortsverbandes*” [7, 56]). Перекладач

зберігає власне авторську (первинну) транскрипцію, не вдаючись при відтворенні до офіційно партійного кліше *f, Kommunistische Partei der Sowjetunion (KPdSU)*, а вичленовуючи візуально елемент акроніму.

При зіставленні тексту-перекладу та тексту-оригіналу неодноразово надibuємо приклади, коли оригінал не містить абрєвіатури, але вона з'являється у мові-реципієнті, оскільки літературне наповнення радянiзму, запропоноване автором, важко відтворюється засобами цільової мови (порівняй: укр. „*двоє перебраних підпилими роботягами **зєбіцтiв** узяти його під руки....*” [1, 87] – нім. „...*packte ihn zwei als angetrunken Hilfsarbeiter getarnte **KGBer**...*” [7, 77]). Лексикографічні джерела цільової мови п, *Komitee für Staatssicherheit*. Радянiзм *зєбіцти*, представлений автором у творі як просторіччя із негативним забарвленням на позначення працівників комітету держбезпеки, зберігає у перекладі сему заниженої оцінки у ставленні до об'єкта через наявність суфікса на позначення чоловічого роду *-er*.

Отже, підсумовуючи результати дослідження, не можна не погодитися з тим, що відтворення радянiзмів створює чималі незручності при перекладі таких слів. Перекладач відповідно послуговується не тільки способом транскрипції, характерним для відтворення реалій, а й ситуативними відповідниками, дескриптивною перифразою та ін. Проте репрезентовані для зіставного аналізу радянiзми демонструють не тільки труднощі перекладача, але й його високу майстерність у донесенні до реципієнта конотативно складних реалій, осягнення яких ускладнене віддаленістю у часі та менталітеті.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрухович Ю. Дванадцять обручів/ Ю. Андрухович. – Львів: Критика, 2003. – 323 с.
2. Андрухович Ю. Диявол ховається в сирі / Ю. Андрухович. Вибрані спроби 1999-2005 років. Видання друге, виправлене. – Київ: Вид-во „Часопис „Критика””, 2007. – 320 с.
3. Андрухович Ю. Моя остання територія/ Ю. Андрухович. Вибрані твори: Проза, поезія, есеїстка. – Львів: ЛА „Піраміда”, 2009–308 с.
4. Влахов С., Флорин С. Непереводимое в переводе. Реалии /С. Влахов, С. Флорин// Мастерство перевода: Сб. Статей. 1969. – М.: Сов. писатель, 1970. – С. 432-456.
5. Калиновська О. В. Проблеми лексикографічного опису ідеологічно забарвлених лексичних одиниць [Електронний ресурс] / Калиновська О. В. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua>.

6. Сучасний тлумачний словник української мови: 65 слів/ За заг. ред. д-ра філол. наук, проф. В. В. Дубічинського. – Х.: ВД „Школа”, 2006. – 1008 с.
7. Andruchowytch J. Zwölf Ringe. – Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag, 2005. – 305s.
8. Andruchowytch Juri. Das letzte Territorium. – Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag, 2003. – 192 s.
9. Andruchowytch Juri. Engel und Dämonen der Peripherie. – Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag, 2007. – 224 s.
10. Polenz, Peter von: deutsche Sprachgeschichte vom Spätmittelalter bis zur Gegenwart. Berlin, New York: de Gruyter. Bd.3. 19. und 20. Jahrhundert. – 1999. – 761 s.

Maria Tkachivska. Radyanizms in In Yu. Andrukhovych's Works and the Peculiarities of Their Translation into German

The article is devoted to the study of the special features of the reproduction of semantic-stylistic radyanizm functions in the German translations of Ju. Andrukhovych's works. The ways of the translation of radyanizms and difficulties that appear in the process of their reproduction are analyzed there.

Key words: radyanizm, transcription, transliteration, reproduction, descriptive way, descriptive periphrasis.

Стаття надійшла до редакції 22.03.2012 р.

УДК 811.161.2'373.46:52

ББК Ш141.4-34:В6

Оксана Андрусшин (Львів)

СИНОНІМІЯ В УКРАЇНСЬКІЙ АСТРОНОМІЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ (НА МАТЕРІАЛІ „АСТРОНОМІЧНОГО ЕНЦИКЛОПЕДИЧНОГО СЛОВНИКА”)

У статті розглянуто явище синонімії в українській астрономічній термінології. Аналіз термінного матеріалу „Астрономічного енциклопедичного словника” показав, що ця терміносистема представлена великою кількістю синонімічних пар.